

Kuopion kaupunkihankkeen historia alkaa 1650-luvulla. Ensimmäiset maininnat kaupunkimme varsinaisesta järjestäytyneestä ja aktiivisemmasta musiikinharrastuksesta löytyvät vasta 1700-luvun loppupuolella. Tämä on ymmärrettävää, sillä nuorena ja kehittyvässä kaupungissa lienee ollut etusijalla arkisemmat hengissä pysymisen pyrinnot. Sitä paitsi esimerkiksi vuonna 1691, kun Kuopion 13. kirkkoherra **Henrik Hoffrenius** astui virkaansa vuonna 1693 - jota hän hoitikin menestyksekkäästi 25 vuotta - seurakuntalaiset osasivat hyvin lukea kristinopin kappaleet ja kykenivät vastaamaan heille tehtyihin kysymyksiin "joten kuten". Neljä vuotta myöhemmin vastattiin kysymyksiin jo "kauniisti". Kuopion seurakunnassa oli noina aikoina vain 345 sisälukutaitoista eli vain suunnilleen kymmenen prosenttia koko seurakunnan väestä. Kaupungissa asukkaita oli tuolloin noin 400.

Ensimmäiset savolaiset sulosoinnut helkähitivät kahdelta suunnalta: seurakunnasta ja sotilassoittokunnasta. Vuonna 1677 Kuopion silloinen kirkkoherra **Johannes Salmenius** oli lähettänyt tuomiokapitulille ehdotuksia kirkkomusiikin ja yleensä musiikkielämän kehittämiseksi. Uskonpuhdistus oli näet muuttanut kirkonmenot ja katolisen ajan kirkkomusiikki vaihtunut rahvaan virrenveisuuksi. Oli vielä niin, ettei Kuopion tuolloisessa kirkossa Piispanpuistossa ollut lainkaan urkuja (ensimmäiset urut saatiin vasta vuonna 1839), vaan laulua johdettiin lukkarin toimesta. Apuna lukkarilla oli kyllä uusi **Maskun Hemmingin** toimittama virsikirja, mutta kun muistamme tuonaikaisten kuopiolaisten lukutaidon, voi helposti kuvitella, ettei musisointi Herran temppelissä kovin korvia hivelevää mahtanut olla.

Sotilasmusiikkia Kuopiossa on tiettävästi soitettu jo 1600-luvulla. Silloin ruotuväkiosastot eri puolilta Pohjois-Savoa ja Keski-Suomea kokoontuivat Hatsalan nummille "äkseeraamaan". Mitä todennäköisimmin musiikkia noissa tilaisuuksissa edusti vain rummunpäristys. Vuonna 1771 Kuopiossa on ollut vapaapataloona, mutta sen soittokunnasta ei ole mainintaa. Tuon ajan soittokunnissa oletetaan olleen 8-12 miestä. Soittimina olivat puupuhaltimet - oboe ja fagotti - sekä rummut. **Heikki Klemetin** mukaan esimerkiksi Savon jääkäriyrykmentillä on ollut vuonna 1797 viisi soittajaa ja kymmenen vuotta myöhemmin jo tusina. Näillä musikanteilla oli jo uusia instrumentteja käytössään, muun muassa metallisoittimia.

Kuopion Musikaalinen seura 1794

Suomen ensimmäinen musiikkiseura, Turun Soitannollinen seura (Musikaliska Sällskapet i Åbo), perustettiin vuonna 1790. Mielenkiintoista on, että Turun esimerkkiä ei seurannut mikään vanha kulttuurikaupunki - kuten Helsinki tai Oulu - vaan niihin verrattuna varsin nuori Kuopio. Seura toimi tiettävästi vain vuodet 1794-1976 ja tiedot Kuopion Musikaalisesta seurasta ovat varsin vähäiset. Jäsenluettelokaan ei ole säilynyt.

Sen sijaan Turun Soitannollisen seuran jäsenluettelosta löytyy henkilöitä, jotka vaikuttivat samaan aikaan tai vähän myöhemmin Pohjois-Savossa. Tällaisia herroja olivat mm. maisteri **Kustaa Johan Agander** (Kuopion rovastin **Niilo Aganderin** poika), Kuopion pormestarina toiminut kihlakunnantuomari **Petter Reinhold Fabritius**, Kuopion koulun kollega **Erkki Wenell**, Kuopion piirilääkäri **Johan Fredrik Glasberg**, Savon jalkaväkirykmentin sotilastuomari **Fredrik Lagus**, Kuopion tuomiokunnan tuomari **Erik Bernhard von Konow**, Savon prikaatin lääkäri, myöhemmin Kuopion piirilääkäri Aksel **Fredrik Laurell**

Edellä mainittujen henkilöiden kuuluminen Turun Soitannolliseen seuraan antaa aiheen olettaa heidän olleen mukana myös Kuopion Musikaalisessa seurassa. Näin voidaan huomata kuopiolaisen musiikin harrastuksen näyttää synnyttäneen täkäläinen lukeneisto ja sivistyneistö, mikä tuolloin lienee ollut yksi ja sama asia. Siitä, miten kaupunkimme yläluokan keskuudessa musisoitiin, ei ole myöskään ole täsmällisiä tietoja. Turussa olivat tuohon aikaan muodissa ns. assembleet eli illanvietot, joissa tarjottiin teetä, pelattiin korttia, seurusteltiin, soitettiin ja tanssittiin. On mahdollista, että sama muoti virtasi muuttajien mukana tännekin.

Laamani, Rautalammin tuomiokunnan tuomari **Nils Fredrik von Schoultz**, joka nimitettiin virkaansa vuonna 1799 oli kotoisin Porvoon pitäjältä Kullon kartanosta. Hänen kotiopettajanaan oli ollut ensimmäiseksi suomalaiseksi säveltäjäksi mainittu **Erik Tulindberg** (1761-1814). Schoultz on eräässä kirjeessään maininnut

pääharrastukseksi musiikin ja kutsuttiinpa hänet vuonna 1799 Ruotsin Kuninkaallisen Musiikkiakatemian jäseneksi. Tuomarilla oli Kuopiossa talo ja sielläkin lienee kokoonnuttu musisoinnin merkeissä. Talo paloi muutamia vuosia myöhemmin Suomen sodan aikana ja laamanni itse pakeni Ruotsiin.

Sivistyneet herrat - ja varmaan myös heidän kenties säätyläislähtöiset rouvansa olivat saaneet Turussa paitsi opillista tietoa, myös soiton oppia esimerkiksi pianossa ja viulussa. Varsinkin jälkimmäiseen suhtauduttiin Savon sydänmailla pitkään paheksuen. **A. Gottlundkuvailee** kirjassaan Muistutuksia mejän vanhoista kansallisista soittoistamme (1831) keruumatkoillaan näkemiä kanteleita ja valittaa, että "suomalaiset ovat poisheittäneet kantelettansa ja remputtavat nyt pahanpäiväisillä vinkuvilla viuluilla."

Vielä niinkin myöhään kuin 1900-luvun alussa Lapinlahdella Kuopiosta pohjoiseen taitavana kanteleensoittajana tunnettu maatalon emäntä **Vilhelmiina Halonen** kehotti tulemaan **Heikki**-poikaansa Helsingistä lomalle ilman viulua, sillä äiti piti soitinta itse pirun keksintönä. Vasta kun Heikki oli saavuttanut aina Pariisia myöten kuuluisuutta yhtenä ensimmäisistä suomenkielisistä soittajista, pyysi äiti poikaa soittamaan viuluun. Tämä esitti **Bachin** Airin ja Vilhelmiina saattoi todeta, että viululla pystyy soittamaan Jumalankin musiikkia. Pian tämän tapauksen jälkeen Vilhelmiina Halonen kuoli.

Kustaa IV Aadolfin syntymäpäiväjuhlat

Kuopion Musikaalisessa seurassa pidettiin aina vuosittain juhla kuningas Kustaa IV Aadolfin syntymäpäivänä 1. marraskuuta. Vuonna 1796 juhlittiin lähes kokonainen vuorokausi. Tilaisuudesta annettiin kuvaus Tukholmassa ilmestyneessä Inrikes tidningar (Kotimaan uutiset) -lehdessä, mihin uutisen lienee kirjoittanut joku lääninhallituksen virkamies, josta Kuopion varhaisinta musiikkielämää tutkinut **Taavi Kahra** toteaa seuraavaa: "Eriyisen musikaalinen ei kirjoittaja ole ollut siitä päättäen, että hän ei pidä mainitsemisen arvoisena, mitä kappaleita juhlan alkukonsertissa soitettiin eikä edes sitäkään, kenen säveltämän ja minkä sävellyksen "Adagion" ja "Allegretton" Kuopion Musikaalisen Seuran soittokunta soitti."

Musikaalisella seuralla oli siis oma soittokunta. Sen kokoonpanosta ei tiedetä juuri mitään. Taavi Kahran mukaan **E. A. Tigerstedt** kertoo eräässä kirjeessään **Torsten Tawastille**, että Savon prikaatin päällikkö kreivi **Cronstedt**, joka muuten asui Heinolassa, oli lähettänyt Tawastille 9 kappaletta sinisiä ja kaksi kappaletta valkoisia nuottikirjoja, joista "musiikin piti harjoitteleman". Kahra arvelee, että "varmaankin nämä nuotit oli lähetetty Hatsalan sotaväen soittokunnalle".

Seuraavassa Inrikes tidningar -lehden kuvaus juhlista kuopiolaisen herrasväen tapaan vuonna 1796:

Kuopio, 4:ntenä marraskuuta. Sitten kun pieni joukko tšekäläisiä musiikin harrastajia oli sopinut musikaalisen seuran aikaansaamisesta, joka perustettiin 1 päivänä marraskuuta 1794 silloin hyväksytyine sääntöineen ja jonka muistoa marraskuun 1 päivää joka vuosi piti vietettävän, ovat Musikaalinen seura ja kaupungin asukkaat saaneet monenkertaisen aiheen viettää marraskuun 1 päivää, jonka juhlavuus saatettiin julki ampumalla kanuunanlaukauksia klo 6 aamulla.

Kaupungin virkamiehet ja säätyläiset, niin sotilas- kuin siviilissäytyisetkin sekä paikkakunnan papisto ja opettajat kuin myöskin joukko naisia oli kutsuttu saapumaan klo 5 jpp. Musikaalisen seuran suureen saliin, joka samoin kuin koko talo oli runsaasti valaistu, mihin myöskin ympäristöpitäjien säätyläiset oli kutsuttu. Tilaisuus aloitettiin klo 6 konsertilla, jonka jälkeen kuninkaallisen Savon kevyen jalkaväkirykmentin pastori, maisteri Johan Molander avajaispuheessa puhui vapaitten taiteitten synnystä, edistyksestä ja niitten mahtavasta suojeluksesta kuningas Kustaa III:n aikana sekä siitä valoisasta tulevaisuudesta, joka niillä on odotettavissa nykyisen kuninkaamme Kustaa Adolfin hallitusaikana. Avajaispuheen päätyttyä soitettiin Adagio, jonka jälkeen herra lääninsihteeri Ritz lyhyessä puheessa arvokkaasti tulkitsi ruotsalaisten mielen ja ruotsalaisten toivon meidän kaikkein armollisimman Kuninkaamme ottaessa hallitusohjat käsiinsä, mitä hartaimmin toivotuksin kuninkaan ja isänmaan menestykseksi; ja seremonia päättyi Allegroon.

Sen jälkeen tarjottiin useammanlaisia virvokkeita, jonka kestäessä läänin rakastettu johtaja hra Maaherra ja Ritari Anders Ramsay esitti Kuninkaallisen Majesteetin korkean maljan, mikä juotiin mitä suurimman ilon vallitessa ja kolminaulaisten kanuunain ampuessa 128 laukausta. Samoin hra Maaherran ehdotuksesta juotiin sitten Hänen Kuninkaallisen Majesteettinsa Kuningattaren, Hänen Kuninkaallisen Korkeutensa Herttua Kaarlen, Hänen Kuninkaallisen Korkeutensa Herttua Fredrik Adolfin ja muiden Kuninkaallisten huoneen jäsenten maljat tykkien jyristessä, minkä jälkeen aloitettiin tanssiaiset ja jatkettiin sitä seuraavaan aamuun klo 4:ään, jolloin seurue hajaantui. Ilo oli yleinen ja tunteet Kuningasta ja isänmaata kohtaan ilmaistiin mitä vakuuttavimmalla tavalla.

Alempi porvaristo oli myöskin kokoontunut erikoiseen taloon kaupungin Suuren Torin varrella, ja vietti se erittäin säädyllisellä tavalla asemansa ja varojensa mukaisesti tätä Ruotsin asukkaille niin iloista päivää.